Ed. **190. Frumvarp til laga** [111. mál]

um lífeyrissjóð togarasjómanna og undirmanna á farskipum.

(Lagt fyrir Alþingi á 82. löggjafarþingi, 1961.)

1. gr.

Sjóðurinn nefnist Lífeyrissjóður togarasjómanna og undirmanna á farskipum og starfar með því skipulagi og markmiði, sem segir í lögum þessum. Heimili hans og varnarþing er í Reykjavík.

2. gr.

Sjóðfélagar eru þeir nefndir í lögum þessum, er skylt er að greiða iðgjöld til sjóðsins og rétt eiga á lífeyri úr honum.

3. gr.

Sjóðfélagar eru allir þeir, sem lögskráðir eru á íslenzk farskip eða íslenzka togara, nema yfirmenn á farskipum, sem tryggðir skulu í lífeyrissjóðum, sem útgerðarfélög farskipa eru aðilar að. Yfirmenn strandferðaskipa ríkissjóðs og varðskipanna skulu tryggðir í lífeyrissjóði starfsmanna ríkisins. Heimilt er þó útgerð farskipa að tryggja yfirmönnum lífeyrisréttindi í sjóði þessum.

4. gr.

Réttindi þau, er farmenn og togarasjómenn öðlast með lögum þessum, skulu í engu rýra rétt þeirra til elli-, örorku- eða barnalífeyris, slysa- eða dánarbóta samkvæmt lögum nr. 24/1956, um almannatryggingar.

5. gr.

Í stjórn sjóðsins eiga sæti 5 menn, tilnefndir af: Hæstarétti, og er hann formaður stjórnarinnar, Alþýðusambandi Íslands, Sjómannasambandi Íslands, Félagi íslenzkra botnvörpuskipaeigenda og Vinnuveitendasambandi Íslands.

Skipunar- og kjörtími stjórnarmanna er þrjú ár.

6. gr.

Tryggingastofnun ríkisins annast reikningshald og daglega afgreiðslu sjóðsins fyrir þóknun eftir samkomulagi hennar og stjórnar sjóðsins.

7. gr.

Stjórn sjóðsins skal fylgjast vandlega með fjárhag, rekstri og starfsemi sjóðsins og gæta þess, að hann starfi í samræmi við lög og reglugerðir á hverjum tíma.

Reikningsár sjóðsins er almanaksárið. Reikningar sjóðsins skulu endurskoðaðir af ríkisendurskoðuninni.

8. gr.

Stjórn sjóðsins skal sjá um ávöxtun hans. Skal ávaxta sjóðinn í tryggum verðbréfum, svo sem ríkisskuldabréfum og skuldabréfum með ríkisábyrgð, skuldabréfum tryggðum með fyrsta veðrétti í fasteignum samkvæmt því, sem nánar verður ákveðið í reglugerð, eða með öðrum tryggilegum hætti.

Við lánveitingar til íbúðabygginga skulu sjóðfélagar sitja fyrir. Lán úr sjóðnum skulu í engu skerða rétt sjóðfélaga til veðlána samkvæmt lögum nr. 42/1956, um húsnæðismálastofnun, byggingarsjóð ríkisins o. fl.

Fé sjóðsins, sem ekki er ráðstafað í föstum lánum eða verðbréfum, skal ávaxtað eftir því, sem við verður komið, í tryggum lánastofnunum á þeim stöðum, þar sem fé sjóðsins fellur til.

9. gr.

Stjórn sjóðsins skal fimmta hvert ár láta tryggingafræðing rannsaka fjárhag sjóðsins. Þyki honum rannsókn sín leiða í ljós, að fjárhagsgrundvöllur sjóðsins sé ótryggur, skal hann gera tillögur til stjórnar sjóðsins um aðgerðir til að efla sjóðinn. Sýni rannsóknin hins vegar, að fjárhagur sjóðsins sé svo góður, að iðgjöld mætti lækka, skal hann athuga vandlega, hversu mikil sú lækkun mætti vera, og gera tillögur sínar um það til sjóðstjórnarinnar. Sjóðstjórnin má aldrei lækka iðgjöld meira en tryggingafræðingur hefur lagt til, að gert yrði.

10. gr.

Sjóðfélagar bera eigi ábyrgð á skuldbindingum sjóðsins nema með iðgjöldum sínum.

11. gr.

Sjóðfélagar greiði 4% af heildarárslaunum sínum í iðgjöld til sjóðsins. Launagreiðendur greiði 6% af heildarárslaunum þeim, er sjóðfélagi tekur hjá þeim, í iðgjöld til sjóðsins. Launagreiðendur skulu halda iðgjöldum sjóðfélaga eftir af launum þeirra og greiða þau ásamt sínum iðgjaldahluta beint til sjóðsins innan tveggja vikna frá útborgun launanna.

Iðgjöld sjóðfélaga og launagreiðenda skulu hvíla sem lögveð á hlutaðeigandi skipi og ganga fyrir öllum öðrum veðum.

Þegar sjóðfélagi hefur greitt iðgjöld til sjóðsins í 30 ár, falla iðgjaldagreiðslur hans niður, svo og iðgjaldagreiðslur launagreiðanda hans vegna.

12. gr.

Sjóðurinn greiðir sjóðfélögum ellilífeyri og örorkulífeyri og eftirlátnum maka þeirra og börnum lífeyri samkvæmt ákvæðum þeim, sem hér fara á eftir.

13. gr.

Hver sjóðfélagi, er greitt hefur iðgjöld til sjóðsins í 10 ár eða lengur og er orðinn fullra 65 ára að aldri, á rétt á árlegum ellilífeyri úr sjóðnum.

Upphæð ellilífeyrisins er hundraðshluti af meðallaunum hlutaðeigandi sjóðfélaga síðustu 10 starfsár hans, og er hundraðshluti þessi hækkandi eftir því, sem starfstíminn verður lengri, svo sem hér segir:

Starfstími:	Ellilífeyrir:	Starfstími:	Ellilífeyrir:
10 ár	10 %	16 ár	22 %
11 —	12 —	17 —	24 —
12 —	14 —	18 —	26 —
13 —	16 —	19 —	28 —
14 —	18 —	20 —	30 —
15 —	20 —	21 —	32 —

Starfstími:	Ellilífeyrir:	Starfstími:	Ellilífeyrir:
22 ár	34 %	27 ár	44 %
23 —	36 —	28 —	46 —
24 —	38 —	29 —	48 —
25 —	40 —	30 — eða lengur	50 —
26 —	42 —		

Það telst eitt starfsár samkvæmt grein þessari, hafi sjóðfélagi tekið laun sem undirmaður á farskipi eða togarasjómaður í 9 mánuði eða lengur á sama almanaksári.

Upphæð ellilífeyris má aldrei nema meiru en 75% af meðallaunum togarasjómanna eða undirmanna á farskipum á hverjum tíma í sams konar starfi og því, er sjóðfélaginn lét af.

14. gr.

Hver sjóðfélagi, sem ófær verður til að gegna því starfi, sem hann hefur gegnt þangað til, og eigi á kost á öðru jafngóðu starfi við hans hæfi, er veitir aðgang að sjóðnum, eða missir einhvern hluta af launum sínum sökum slíkrar örorku, á rétt á örorkulífeyri, ef tryggingayfirlæknir metur örorkuna meiri en 35%. Örorkumat þetta skal aðallega miðað við vanhæfni sjóðfélaga til að gegna starfi því, er hann hefur gegnt að undanförnu.

Ef rekja má aðalorsök örorkunnar til starfs þess, sem öryrkinn gegndi, er hámark hins árlega örorkulífeyris hans jafnhátt ellilífeyri þeim, er hann hefði öðlazt rétt til, ef hann hefði gegnt stöðu sinni til 65 ára aldurs. Endranær miðast hámark örorkulífeyrisins við starfstíma og meðallaun 10 síðustu starfsár öryrkjans með sama hætti og segir í 11. grein.

Örorkulífeyrir hvers einstaks er sami hundraðshluti af hámarksörorkulífeyri hans samkvæmt 2. mgr. þessarar greinar sem örorka hans er metin. Þrátt fyrir örorku getur enginn fengið örorkulífeyri meðan hann heldur jafnháum launum og hann áður hafði hjá aðila, sem tryggir starfsmenn sína í lífeyrissjóði, sem stofnaður er með lögum eða viðurkenndur af fjármálaráðuneytinu.

Skylt er öryrkja, sem sækir um örorkulífeyri úr sjóðnum eða nýtur hans, að láta stjórn sjóðsins í té allar þær upplýsingar um heilsufar sitt, sem nauðsynlegar eru til að dæma um rétt hans til örorkulífeyris.

Stjórn sjóðsins er heimilt að lækka eða fella niður örorkulífeyri þeirra öryrkja, sem fá starfsorku sína aftur að nokkru eða öllu leyti.

Sömuleiðis ber stjórn sjóðsins að hækka örorkulífeyrinn, ef örorkan vex til muna og án sjálfsskaparvíta frá því, sem hún var metin við fyrri ákvarðanir, enda verði aukning örorkunnar ekki rakin til annarra starfa en á farskipi eða togara.

15. gr.

Nú andast sjóðfélagi og lætur eftir sig maka á lífi, og á þá hinn eftirlifandi maki rétt til lífeyris úr sjóðnum, enda hafi hinn látni greitt iðgjöld sín til sjóðsins í 10 ár eða lengri tíma og hjónabandinu hafi eigi verið slitið að lögum áður en hann lézt.

Nú andast sjóðfélagi, er greitt hefur iðgjöld til sjóðsins skemmri tíma en 10 ár, og skal þá endurgreiða með vöxtum til eftirlifandi maka hans iðgjöld þau, er hann hefur greitt til sjóðsins.

Upphæð lífeyris hins eftirlifandi maka fer eftir starfstíma hins látna og meðalárslaunum hans síðustu 10 starfsár hans. Ef starfstíminn er 10 ár, er hinn árlegi lífeyrir 20% af meðalárslaunum, en hækkar síðan fyrir hvert starfsár um 0.75% af meðalárslaunum, unz hámarkinu 35% af meðalárslaunum er náð, eftir 30 ára starfstíma. Lífeyrir eftirlifandi maka má þó aldrei nema meiru en 50% af meðaltekjum manna í sömu starfsgrein á hverjum tíma.

Sé hinn eftirlifandi maki yngri en 50 ára og hafi hann verið meira en 10 árum

yngri en hinn látni, lækkar lífeyrir hans um 1% af meðalárslaunum fyrir hvert ár, sem aldursmunurinn nemur umfram 10 ár. Þó skal frádrátturinn ekki vera fleiri hundraðshlutar af meðalárslaunum en ár þau, er hinn eftirlifandi maka vantar á 50 ára aldur.

Nú hefur sjóðfélagi gengið í hjónaband eftir að hann var orðinn 60 ára, eða á þeim tíma, er hann naut lífeyris úr sjóðnum, eða hann var lagstur banaleguna, og úrskurðar þá stjórn sjóðsins, hvort hinn eftirlifandi maki hans skuli njóta lífeyris úr sjóðnum eða eigi.

Réttur til lífeyris samkvæmt þessari grein fellur niður, ef hinn eftirlifandi maki gengur í hjónaband að nýju, en kemur aftur í gildi, sé hinu síðara hjónabandi slitið, enda veiti hið síðara hjónanband eigi rétt til lífeyris úr sjóðnum. Veiti síðara hjónabandið einnig rétt til lífeyris, má eftirlifandi maki velja um, hvort hann tekur lífeyri eftir fyrri eða síðari makann.

16. gr.

Nú frestar sjóðfélagi að taka ellilífeyri og gegnir starfi sínu áfram, eftir að iðgjaldagreiðslu hans er lokið og hann hefur öðlazt rétt til að hætta störfum og fá ellilífeyri, og hækkar þá réttur hans til ellilífeyris um 3% af meðalárslaunum hans síðustu 10 starfsárin fyrir hvert ár, er hann frestar að taka ellilífeyri. Á tilsvarandi hátt hækkar lífeyrisréttur maka hans um 1½% af meðalárslaunum fyrir hvert ár.

Nú frestar sjóðfélagi að taka ellilífeyri og tekur jafnframt við öðru starfi, er veitir aðgang að sjóði þessum, lægra launuðu en því, er hann gegndi áður, og gilda þá reglur næstu málsgreinar að framan óbreyttar að öðru leyti en því, að ellilífeyrir og makalífeyrir skulu reiknaðir af meðallaunum síðustu tíu ára í því starfinu, sem hærra var launað, ef það meðaltal er hærra en meðaltal launa síðustu 10 starfsárin.

17. gr.

Börn eða kjörbörn, sem sjóðfélagi lætur eftir sig, er hann andast, og yngri eru en 16 ára, skulu fá árlegan lífeyri úr sjóðnum, þar til þau eru fullra 16 ára að aldri, enda hafi hinn látni séð um framfærslu þeirra að nokkru eða öllu leyti. Sama gildir um börn eða kjörbörn, er sá maður lætur eftir sig, er naut elli- eða örorkulífeyris úr sjóðnum, er hann andaðist.

Ef barnið á foreldri eða kjörforeldri á lífi, er sér um framfærslu þess, er lífeyrir þess 50% af meðalmeðlagi því, er félagsmálaráðherra hefur ákveðið með barni á sama aldri í Reykjavík á þeim tíma, sem lífeyririnn á að greiðast. Að öðrum kosti er lífeyririnn meðalmeðlag þetta.

Sama rétt öðlast börn og kjörbörn sjóðfélaga, þegar hann verður öryrki.

Fósturbörn, er sjóðfélagi hefur framfært að mestu eða öllu leyti, njóta sama réttar sem börnum og kjörbörnum er veittur hér að framan.

18. gr.

Nú hættir sjóðfélagi í lifanda lífi og af öðrum ástæðum en elli eða örorku, störfum, er veita honum aðgang að Lífeyrissjóði togarasjómanna og undirmanna á farskipum og á hann þá rétt á að fá endurgreidd vaxtalaus iðgjöld þau, er hann hefur greitt í sjóðinn. Hafi hann verið sjóðfélagi í 10 ár, er hann lætur af stöðunni, getur hann valið um, hvort hann fær iðgjöld sín endurgreidd eða hann lætur þau standa inni í sjóðnum. Velji hann síðari kostinn, fellur niður skylda hans til að greiða framvegis iðgjöld til sjóðsins, svo og réttur hans til örorkulífeyris. Ellilífeyrir hans og lífeyrir til eftirlátins maka miðast þá við starfstíma hans og meðalárslaun síðustu 10 starfsár hans samkvæmt 13. og 15. gr. Lífeyrir barna hans skal ákveðinn þannig, að full upphæð samkvæmt 17. gr. skal margfölduð með hlutfallinu milli þess ellilífeyris, sem hann hefur öðlazt rétt til, og þess ellilífeyris, sem hann hefði öðlazt rétt til, ef hann hefði gegnt starfinu til 65 ára aldurs.

Aldrei getur sjóðfélagi fengið endurgreidd iðgjöld sín samkvæmt þessari grein, fyrr en níu mánuðir eru liðnir frá því hann var síðast afskráður af farskipi eða togara, nema hann eigi lögheimili erlendis.

19. gr.

Nú flyzt maður, er verið hefur í Lífeyrissjóði togarasjómanna og undirmanna á farskipum í starf, sem veitir aðgang að öðrum lífeyrissjóði, sem stofnaður er með lögum, og má þá endurgreiða með vöxtum öll iðgjöld, sem greidd hafa verið í sjóðinn hans vegna. Það er skilyrði fyrir þessari endurgreiðslu, að hún gangi til kaupa á lífeyrisréttindum fyrir viðkomandi mann í sjóði, er hann flyzt til. Þó má aldrei endurgreiða hærri upphæð en þarf til þess að kaupa réttindi í hinum nýja sjóði, er svari til þess starfstíma, er sjóðfélaginn hafði öðlazt.

Sjóðstjórninni er heimilt að nota sömu endurgreiðslureglu, þegar sjóðfélagi flyzt í annan sjóð, sem viðurkenndur er af fjármálaráðuneytinu, eða kaupir sér lífeyri hjá tryggingafélagi eða stofnun, sem starfar eftir reglum, er fjármálaráðuneytið samþykkir, enda gildi þar sömu reglur um endurkaup og greiðslu lífeyris og ákveðnar eru í lögum þessum.

20. gr.

Nú verður undirmaður á farskipi yfirmaður á farskipi og flyzt hann þá úr sjóðnum í lífeyrissjóð hlutaðeigandi útgerðarfélags eða í lífeyrissjóð starfsmanna ríkisins, sbr. þó 3. gr. i. f. og skal þá sjóðurinn greiða sjóði þeim, er farmaðurinn flyzt til iðgjöld þau, sem hann hefur greitt sjóðnum og greidd hafa verið sjóðnum hans vegna, ásamt vöxtum. Hlutdeild í ágóða þeim, sem til fallið hefur vegna brottfarinna sjóðfélaga meðan þeir voru sjóðfélagar í lífeyrissjóði togarasjómanna og undirmanna á farskipum, skal og greidd við brottför úr sjóðnum sjóði þeim, sem við þeim tekur. Hlutdeild þessi skal vera samanlagður ágóðinn, deildur með tölu sjóðfélaganna við flutning.

Ákvæði 1. mgr. skulu og gilda um flutning undirmanna þeirra, sem verið hafa félagar í lífeyrissjóði útgerðarfélaganna, en flytjast nú við gildistöku laga þessara til lífeyrissjóðs togarasjómanna og undirmanna á farskipum. Uppgjöri samkvæmt þessari mgr. skal að fullu lokið innan tveggja ára frá gildistöku laga þessara.

21. gr.

Nánari ákvæði um skipulag sjóðsins og starfsemi hans skal setja í reglugerð, er ráðherra staðfestir, en stjórn sjóðsins semur.

22. gr.

Óheimilt er að framselja eða veðsetja lífeyriskröfur samkvæmt lögum þessum, og ekki má leggja á þær löghald né gera í þeim fjárnám eða lögtak. Enginn skuldheimtumaður í dánarbúi eða þrotabúi hefur rétt til að skerða kröfurnar á nokkurn hátt, og eigi má halda lífeyrisfé eftir til greiðslu opinberra gjalda.

23. gr.

Lífeyrissjóður togarasjómanna og undirmanna á farskipum skal taka við öllum eignum lífeyrissjóðs togarasjómanna, eins og þær eru við gildistöku laga þessara. Jafnframt verða allir sjóðfélagar lífeyrissjóðs togarasjómanna félagar í lífeyrissjóði togarasjómanna og undirmanna á farskipum og skulu réttindi þeirra í sjóðnum m. a. miðuð við iðgjöld þau, er þeir höfðu til hans greitt.

24. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi og eru jafnframt úr gildi numin lög nr. 49, 12. júní 1958, um lífeyrissjóð togarasjómanna svo og lög nr. 24 30. maí 1960, um breyting á þeim lögum.

Bráðabirgðaákvæði.

1. Skylt er sjóðnum að veita viðtöku iðgjöldum, sem haldið hefur verið eftir vegna skipverja á farskipum, frá 1. janúar 1959, svo og hluta útgerðarmanns, og veita þeim réttindi sjóðfélaga í samræmi við það.

2. Skipverji á togara eða undirmaður á farskipi sem hinn 12. júní 1958 var orðinn eldri en 55 ára, skal við 65 ára aldur eiga rétt til lífeyris og annarra bóta og réttinda, eins og sá, sem greitt hefur til sjóðsins í 10 ár og náð hefur 65 ára aldri. Haldi hann áfram iðgjaldagreiðslu eftir að hafa náð þeim aldri, fær hann aukin réttindi samkvæmt ákvæðum laganna.

Sá, sem hinn 12. júní 1958 var orðinn 65 ára, var enn á togara eða undirmaður á farskipi og hafði verið það minnst 10 ár, skal eiga réttindi í sjóðnum þannig miðað við framangreindan tíma, að sá sem var 65 ára fær rétt eins og sá, sem greitt hefur í 10 ár, 66 ára eins og sá, sem greitt hefur í 11 ár, 67 ára í 12 ár o. s.frv. Haldi hann áfram iðgjaldagreiðslu fær hann aukin réttindi, eins og að framan greinir. Starfsár á farskipi eða togara telst í þessu tilfelli það sama og ákveðið er í 13. gr. laganna.

Ríkissjóður endurgreiði sjóðnum árlega þann kostnað, sem af þessu bráðabirgðaákvæði leiðir. Sama gildir þann kostnað, sem lífeyrissjóðir þeir, sem tryggja yfirmenn farskipa, verða að greiða vegna sömu reglna og hér um ræðir.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Með frumvarpi þessu er lagt til, að Lífeyrissjóður togarasjómanna, samkvæmt lögum nr. 49/1958 verði framvegis sameiginlegur fyrir þá og undirmenn á farskipum og að nafni sjóðsins verði breytt til samræmis við þetta og hann nefndur Lífeyrissjóður togarasjómanna og undirmanna á farskipum. Hins vegar er í frumvarpinu gert ráð fyrir því, að yfirmenn farskipa verði áfram, sem hingað til, tryggðir í lífeyrissjóðum á vegum útgerðarfélaganna, yfirmenn á strandferðaskipum ríkisins og varðskipunum þó í Lífeyrissjóði starfsmanna ríkisins.

Frumvarp þetta er samhljóða lögum nr. 49/1958 um lífeyrissjóð togarasjómanna og yfirleitt aðeins um þær breytingar að ræða, sem beint leiða af því, að aðilar að sjóðnum verða undirmenn á farskipum ásamt togarasjómönnunum.

Rétt er að minna á önnur nýmæli, sem í frumvarpinu felast:

1. Lagt er til að bætt verði tveim mönnum í stjórn sjóðsins. Annar þeirra skal tilnefndur af Sjómannasambandinu, en hinn af Vinnuveitendasambandinu.

2. Sérreglur eru í 20. gr., sem er ný grein, um flutning undirmanna á farskipum, í aðra lífeyrissjóði, þegar þeir verða yfirmenn á farskipum. Ákvæðin um endurgreiðslu iðgjalda með vöxtum eru ekki nýmæli. Hins vegar eru ákvæði greinarinnar um hlutdeild í ágóða þeim, sem til verður þegar sjóðfélagi segir sig úr sjóðnum nýmæli. Hann fær þá endurgreidd þau iðgjöld, sem hann sjálfur hefur greitt, þ. e. 4% af launum sínum, en sjóðurinn heldur þeim 6%, sem atvinnurekandinn hefur greitt. Það er hlutdeild í þessum ágóða, sem greinin fjallar um. Við gildistöku þessara laga, eiga undirmenn þeir, sem verið hafa tryggðir í lífeyrissjóðum skipafélaganna að flytjast í lífeyrissjóð togarasjómanna og undirmanna á farskipum og er þá svo fyrir mælt í 2. mgr., að ákvæði 1. mgr. um yfirmennina skuli og gilda um þann flutning undirmanna. Lífeyrissjóðum skipafélaganna er þó áskilinn nokkur frestur til fullnaðaruppgjörs í sambandi við flutning undirmannanna.

3. Í 7. gr. frumvarpsins er ákvæði um verksvið stjórnarinnar á þá leið, að hún skuli fylgjast vandlega með fjárhag, rekstri og starfsemi sjóðsins og gæta þess, að hann starfi í samræmi við lög og reglugerðir á hverjum tíma. Ákvæði um þetta er ekki í lögunum um lífeyrissjóð togarasjómanna.

4. Í frumvarpinu, 11. gr., er lagt til, að þegar sjóðfélagi hefur greitt iðgjöld til sjóðsins í 30 ár, falli iðgjaldagreiðslur hans niður, svo og iðgjaldagreiðslur

launagreiðanda hans vegna. Í lögunum er svo ákveðið, að greiðslur þessar falli ekki niður, fyrr en eftir 35 ár.

5. Ákvæði frumvarpsins, 23. gr., leiða beint af breytingu þeirri, sem gert er ráð fyrir með því, að undirmenn á farskipum verða ásamt togarasjómönnum aðilar að sjóðnum.

6. Þá er í bráðabirgðaákvæðum gert ráð fyrir hluttöku ríkissjóðs vegna lífeyris til aldraðra sjóðfélaga, svo sem nánar greinir í 2. bráðabirgðaákvæðinu. Til viðbótar þessu er lagt til, að sama gildi um yfirmenn, ef þeir hljóta sams konar hlunnindi og hér um ræðir hjá lífeyrissjóðum þeim, er þá tryggja.